

# Blizine in druge zgodbe

**MIRJANA RUKAVINA, fotografinja, performerka, videastka**



(Rene Gomoli)



(Mirjana Rukavina)



(Mirjana Rukavina)

**MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK**

Mirjana Rukavina (r. 1969) je zaključila študij slikarstva na Likovni akademiji na Dunaju leta 1997. Jedro njene opusa tvori fotografija – modna in umetniška, pogosto pa sega tudi v polji filma in performansa. Pred kratkim je bila v Kibli njen razstava Blizine in druge zgodbe, ki se poglablja v dve temeljni nalogi likovne umetnosti: portret, akt in preplet obojega. Z likovnimi postavtvami portretirancem pred kamerjo, ki jim avtorica dopušča, da se sami oblečejo, sledijo in izrazijo, se dotika vprašanj samopredstavitev posameznika v družbi, ki je povsem prežeta z vizualnimi sporočili, hkrati pa problematizira tudi pogost nejasno ločnico med umetniško in modno, izrazito estetizirano fotografijo.

Nekateri modeli, na primer Kurdinje, so najdeni naključno na dunajskih ulicah – na določen način bi jih lahko imenovali žanski – in tako prvi pozirajo pred profesionalnim fotografom. Spet drugi so profesionalne manekenke, vajene kamere, vendar se pred objektivom površ povsem razgalijo. Postavljeni so v situacijo, v kateri se lahko sprostijo in sprostijo, hkrati pa tudi provocirajo ter izvajajo oklico v gledalci. Situacija, kjer se soočijo z dilemo, ali se le nastaviti kameri ali se pred njo odpreti in razglatiti – v dobesednem pomenu kot tudi v prenesenem –, se ob popolnem zaupanju fotografiji razvija v presenetljive intimne zgodbe.

Od prvega, zelo avtobiografskega projekta v Kibli 1999. Milwaukee, videoperfomansa, se je na njeni ustvarjalni poti med Mariborom in Dunajem marsikaj dogodilo. Njen zadnja razstava fotografij in videov v Kibli pred mesecem je pokazala, da je umetnica v ustvarjalnem zenitu in zares odlični ustvarjalni kondiciji. Po razstavi je z Mirjano Rukavino nastal pogovor, ki se je nadaljeval pismo na relaciji Maribor-Dunaj in se medil. Mirjana Rukavina je začela študij likovne pedagogike na mariborski pedagoški fakulteti, potem se je odločila za umetniški študij na Dunaju.

V devetdesetih letih, ko ste se vpisali na dunajsko Akademijo za likovno umetnost, tak presek iz enega študijskega okolja in drugo še ni bil tako pogost in enostaven?

"V začetku devetdesetih je bil tak korak morda res manj običajan kot danes. Večina si nas je želela stran. V Mariboru je vladala sivina in v tej sivini je nastala Kibla in izkorištala čas prihoda interneta. Tako je Multimedijiški center Kibla postal ena svetlih točk v Mariboru vse do danes. Osebno sem si takrat želela večji pretek informacij, več stika s sodobno umetnostjo in več možnosti."

Kakšno je stanje sodobne fotografije danes?

"Z digitalizacijo oziroma digitalno revolucijo se je fotografija drastično spremenila. Danes fotografira skoraj vsak. Fotografija je vsakemu dostopna. Masa ljudi fotografira

firu že z najmanj polprofessionalno opremo. Med drugim fotografiramo z mobiteli, i-podi, i-padi. Fotografska hiperprodukcija se kaže po internetu preko socialnih omrežij. Magazinom pada vrednost, fotografij prav tako. V fotoedicijah sedijo čedale slabši redaktorji. Danes prodajata t. i. shooting in ne posamezne fotografije. Fotograf se mora iz zaprtape mojstra odpresti celotnemu sistemu šovbiznisa. To pomeni, da si lahko na primer modni redaktor že med snemanjem ogleda posneti material. Prav tako model. Hkrati pa se še posname krajsi dokumentarni video o fotografiskem dogodku. Fotografija kot artefakt je zastopana samo še na umetniškem trgu."

Študirali ste slikarstvo, kako da ste prešli k fotografiji?

"Dunaj je bil v devetdesetih eden močnejših centrov in začetkov digitalnega obdobja, ki se je intenzivno kazal v glasbi in sodobni likovni umetnosti. Vpliv t. i. novih medijev je bil izjemno privlačen. Mnogi smo menjali težek vonj olnjih barv in terpentina za delo z računalnikom in kamero. Devetdeseta s čisto, jasno, sintetično sliko so premagala. Prehod z videa in nekaj krajsih dokumentarnih filmov na fotografijo je bil produkcijske narave. Producija gibljive slike je daljša, sinhronizacija različnih faktorjev, med drugim tudi finančnih, je zahtevena. Ko je prišlo do krizne točke, sem se vprašala, kaj najram počнем. In ugotovila, da sem kot otrok najraje listala zagrebško revijo Svijet. Brala ga je mama. Mislim, da je bil poleg beografskega Bazarja to naš edini life-style magazin z nekaj posnetki modnih editorials iz tujine. Dolgo sem strelmala in preučevala te fotografije, ki so mi prerasle v podobe. To je bil verjetno moj prvi stik z modno fotografijo. Veliko naslovnic je takrat naredil odlični zagrebški fotograf Sašo Novkovič, sminko pa, po njenem umetniškem izrazu sodeč, decentna Ljiljan Kanizanec Kajfež. Mogoče so to bili moji prvi učitelji."

1999. ob prvi samostojni razstavi v Kibli - Milwaukee, ki je bil video-perfomans, ste že bili diplomatka, zanimivo pa je, da ste iz tistega samorazgaljujočega, vsaj videzno avtodestruktivnega koncepta prešli k modni fotografiji.

"Video je bil po tej razstavi v Kibli vključen v številne razstave in festivala v tujini ter na prostorih bivše Jugoslavije. V segmentu navezave na modno fotografijo je skupna točka estetizacija telesa v nekem drugem, neprirakovnem kontekstu. Zmeraj sem ostala zvesta estetizaciji. Pridelavljate si, da gledate kirurško operacijo. Človeško telo je zakrito, odkriti so le deli telesa, ki se operirajo. Nikoli ne vidimo celo telo hrkrati z operiranim, odprtim delom telesa. Operiran del telesa je abstrahiran in odprt od celega telesa človeka. V tem primeru lahko vsak od nas spremlja v živo kirurško operacijo."

Hranite pa tudi sodobni voajerizem?

"Ne gre za voajerizem, razen če je fotografija sama po sebi tak medij. Preprosto rada delam podobe."

Akt ima tu posebno vlogo?

"Akti so posebna zgodba v smislu, kakšen odnos ima določen model do svojega telesa, do golote na sploh. Nikoli ne začnem ideje, da bi naredila akt. Ne iščem načrtno modelov za akt. Včasih se znajdem z modelom na zanimivi lokaciji, ki je velikokrat hrkrati tudi izolacija. Ko model začutti, da mu res gre dobro, preprosto še odvrže obliko in nastane nova situacija. Najmanj problematično je bilo prav pri dveh golih fantih. Imela sta izrazito odprt odnos do svojega

telesa. V tem, da sta gola, sta videla nekaj lepega, v našem fotografiiranju pa lepo igro, ki je presulinjava za fotografa morda prav v tem, kako ti lahko nekdo brez kompromisno zaupa. V bistvu da model vso odgovornost v tvoje roke."

**Gledamo zadnjo razstavo v Kibli Blizine in druge zgodbe, so verjetno v ozadju cele zgodbe, kako ste prisli do vseh teh modelov? Jih poznate?**

"Ta specifični in lepi obraz ne vem nikoli, kdaj in kje bom srečala. To so redki obrazi. Še največ jih je prav na Dunaju, kjer je velik odstotek tujega prebivalstva. Ni nobenega preciznega načrta. Preprosto pristopim k dekletu ali ženski. Po navadi si pogleda moje delo na moji interneti strani in se mi javi. Verjetno gre za stik zaupanja v samem začetku. Tako se dotaknemo bistva fotografije v primeru dela z ljudmi: fotografija je komunikacija in zaupanje. Modelu omogočim varen prostor, da se izrazi, da se prezentira. Dekleta izjemno dobro obvladajo sebe v smislu samopredstavitev. Odlično se znajo našminkati. Samoprezentacijo pa obvladajo in jim tuja že zaradi spleta in njegovih predstavitev možnosti. Z modelom je nenehna interakcija. Fotograf nikar ne sme biti dominantnejši od modela. V vsakem modelu oziroma portretirancu iščem njegov potencial, nikoli nasprotno. Vsak portretiranec ima potencial. To iskanje potenciala je podobno kiparjevemu klesanju. Pri razstavi Blizine in druge zgodbe je bilo zanimivo in plodno sodelovanje z direktorico in kuratorico Kibla Aleksandro Kostič in kuratorjem Žigom Dobnikarjem. Aleksandra Kostič je precej razširila in spremenila koncept razstave. Najbolj so jo zanimala fotografije, ki jih sama najprej nisem nameravala pokazati."

**Na nekaterih fotografijah so pretresljivost, ranljivost, nelagodje, zlasti pri fantovskih aktih ...**

"Ko fotografiram druge, v bistvu fotografiram sebe. Vsaka fotografija je vsaj deloma moj avtportret. Nelagodje modelov morda reflekira vmesni prostor, ki je nedefiniran. Tudi gledalca želim včasih pustiti negotovega. Eno od razstavljenih del med modelom in njenim bivšim fantom se začne z 'grobostjo', konča pa z nežnostjo in aplikirca na igro. Zanima me raziskovanje sivilih con, negotovost, nelagodje, nedorečenost. Smer ali cilj nista dolčljiva. Rezultat je neznan. Definirati je težko. Eden od modelov na razstavi mi je celo sam opozoril, da, ko se opazuje na fotografiji od blizu, se smeji, od daleč pa ne."

**Hranite pa tudi sodobni voajerizem?**

"Ne gre za voajerizem, razen če je fotografija sama po sebi tak medij. Preprosto rada delam podobe."

**Akt ima tu posebno vlogo?**

"Akti so posebna zgodba v smislu, kakšen odnos ima določen model do svojega telesa, do golote na sploh. Nikoli ne začnem ideje, da bi naredila akt. Ne iščem načrtno modelov za akt. Včasih se znajdem z modelom na zanimivi lokaciji, ki je velikokrat hrkrati tudi izolacija. Ko model začutti, da mu res gre dobro, preprosto še odvrže obliko in nastane nova situacija. Najmanj problematično je bilo prav pri dveh golih fantih. Imela sta izrazito odprt odnos do svojega

**Mobilnost je postala koncept mojega načina življenja. Za umetnika je to dokaj običajna stvar**

“

"Na primer dunajska modna scena je dokaj specifično razvita. Močno jo povezujejo z umetnostjo in gojijo konceptualen avantgardističen pristop. Tako kot so se v devetdesetih na Dunaju kot produkt Visoke šole za uporabno umetnost oblikovali modni oblikovalci, ki so še danes ključni za dunajsko modno sceno, se pri nas ni zgodilo nič. Pri nas so bila to osemdeseta, in sicer z edinim avantgardističnim magazinom AV iz Ljubljane. Zanj je veliko fotografiral Jane Štravs. Eden zelo redkih slovenskih modnih fotografov, ki ni bil plakativen in banalen in je razumel model."

**Kako pa vzdržuje nenehno ustvarjalno prisotnost v vseh okoljih - slovenskem in avstrijskem? Kako je mogoče biti kot umetnik navzoč tukaj in tam?**

"Glede na to, da pri nas skoraj ni razvitega umetniškega trga oziroma je precej majhen ter ni zadostni denarja in razvojnega programa za kulturno politiko, je popolnoma normalno, da se ozira navzen. Maribor in Dunaj nista toliko oddaljena, da tegu ni mogoče vzdrževati. Mobilnost je preprosto postala koncept mojega načina življenja. Za umetnika je to dokaj običajna stvar."

**Angažma v umetnosti, kako ga vidite?**

"Angažma v umetnosti morda vidim v dveh skrajnostih. Ena od teh je, da se umetnik popolnoma realizira na umetniškem trgu in živi zares privilegirano v smislu prodaje svojih kreacij in sanj za velike vsote; drugi angažma pa vidim, da umetnik izstopi iz umetniškega koncepta in se s svojim delom vključi v različne socialne strukture."

**Je danes sodobnemu umetniku nemogoče preziveti?**

"Situacija je dokaj negotova. Verjetno se danes ne sprašuje samo sodobni umetnik, kako preziveti. Mi smo mogoče v manjši prednosti, ker smo vajeni in improvizirati in se prilagajati. Trenutno z zavodom uho: o, so organizatorjem festivala računalniških umetnosti MFRU, usposabljam v revitaliziramo nov prostor na Koroski cesti 5 v Mariboru. Prostор se imenuje Centralna postaja in bo deloval kot informacijski, produkcijski in razstavní prostor s področja sodobnih umetniških praks."

**Filmate se kaj? Spominim se vašega filma Carmina pred leti, najbrž morava tudi druge filme še omeniti?**

"Poleg Carmine sem naredila še serijo portretov, krajših dokumentarnih filmov o sodobnih slovenskih umetnikih za RTV SLO. K sodelovanju me je povabila takratna odgovorna urednica kulturnega programa Melita Zajc in zdajšnja profesorica na FERIju v Mariboru. Oblikovali smo oddajo z avdiovizualni kulturi, ki se je imenovala Terminal. To je bilo leta 2002. Se pa želim spet deloma vrnilti h gibljivim sliki. Tako kot fotografija je videokamera v tehnološkem razvoju trenutno zelo zanimiva in široko dostopna."